YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)

24 päivänä huhtikuuta 1997 *

Asiassa C-39/96,

jonka Arrondissementsrechtbank te Amsterdam on saattanut EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Koninklijke Vereeniging ter Bevordering van de Belangen des Boekhandels

vastaan

Free Record Shop BV ja

Free Record Shop Holding NV

ennakkoratkaisun EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan ja 6 päivänä helmikuuta 1962 annetun neuvoston asetuksen N:o 17 (perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan ensimmäinen täytäntöönpanoasetus, EYVL 1962, 13, s. 204) tulkinnasta, sellaisena kuin kyseinen asetus on muutettuna 3 päivänä heinäkuuta 1962 annetulla neuvoston asetuksella N:o 59 (EYVL 1962, 58, s. 1655),

* Oikeudenkäyntikieli: hollanti.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja J. C. Moitinho de Almeida sekä tuomarit L. Sevón, C. Gulmann, D. A. O. Edward (esittelevä tuomari) ja M. Wathelet,

julkisasiamies: C. O. Lenz,
kirjaaja: apulaiskirjaaja H. von Holstein,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Koninklijke Vereeniging ter Bevordering van de Belangen des Boekhandels, edustajinaan asianajajat Th. R. Bremer ja M. van Empel, Amsterdam,

— Free Record Shop BV ja Free Record Shop Holding NV, edustajanaan asianajaja Th. J. Bousie, Amsterdam,

— Alankomaiden hallitus, asiamiehenään ulkoasiainministeriön oikeudellinen neuvonantaja A. Bos,

— Ranskan hallitus, asiamiehinään ulkoasiainministeriön oikeudellisen osaston apulaisosastopäällikkö C. de Salins ja samalla osastolla toimiva tehtävään määrätty R. Loosli-Surrans,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään oikeudellisen yksikön virkamies W. Wils,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Koninklijke Vereeniging ter Bevordering van de Belangen des Boekhandelsin, edustajinaan Th. R. Bremer ja M. van Empel, Free Record Shop BV:n ja Free Record Shop Holding NV:n, edustajanaan Th. J. Bousie, Alankomaiden hallituksen, asiamiehenään ulkoasiainministeriön oikeudellinen apulaisneuvonantaja M. A. Fierstra, ja komission, asiamiehenään W. Wils, 12.12.1996 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 6.2.1997 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Arrondissementsrechtbank te Amsterdam on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 1.2.1996 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 13.2.1996, EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla kolme ennakkoratkaisukysymystä saman sopimuksen 85 artiklan ja 6 päivänä helmikuuta 1962 annetun

neuvoston asetuksen N:o 17 (perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan ensimmäinen täytäntöönpanoasetus, EYVL 1962, 13, s. 204) tulkinnasta, sellaisena kuin kyseinen asetus on muutettuna 3 päivänä heinäkuuta 1962 annetulla neuvoston asetuksella N:o 59 (EYVL 1962, 58, s. 1655, jäljempänä asetus N:o 17).

2 Kysymykset on esitetty Koninklijke Vereeniging ter Bevordering van de Belangen des Boekhandels (jäljempänä KVB) ja Free Record Shopin sekä Free Record Shop Holdingin (jäljempänä Free Record Shop) välisessä riita-asiassa, joka koskee sitä, toimiiko Free Record Shop KVB:n vahvistamien, kirjojen myyntiä Alankomaissa koskevien sääntöjen (Reglement voor het Handelsverkeer van Boeken in Nederland, jäljempänä KVB-säännöt) mukaisesti.

3 KVB-sääntöjen mukaan KVB:n jäsenten on pidettävä yllä säännöissä tarkoitettuja vähittäismyyjiä velvoittava myyntihintajärjestelmä liittämällä toimitusehtoihin tätä koskeva lauseke silloinkin kun kyse on Free Record Shopin kaltaisista kirjojen myyjistä, jotka eivät ole KVB:n jäseniä.

4 Pääasian oikeudenkäyntiasiakirjoista käy ilmi, että Free Record Shop on myynyt KVB-säännöistä poiketen 25 prosentin alennuksella noin tusinan kirjoja, jotka olisi pitänyt myydä KVB-säännöissä vahvistetulla myyntihinnalla.

5 Free Record Shop väittää, että kirjoille KVB-säännöissä asetettu pakollinen myyntihinta on perustamissopimuksen 85 artiklan vastainen. KVB puolestaan väittää, että näiden sääntöjen väliaikainen pätevyys perustuu siihen, että KVB, jonka nimenä oli aiemmin VBBB, oli ilmoittanut kyseisten sääntöjen aikaisemman

version komissiolle 30.10.1962. Lisäksi KVB:n mukaan ilmoittamisen jälkeen tehdyt sääntömuutokset lieventävät vähittäismyyjiä velvoittavaa myyntihintajärjestelmää.

6 Koska säännöistä oli tehty ilmoitus komissiolle jo vuonna 1962 eikä komissio ollut tehnyt asiasta päätöstä, Arrondissementsrechtbank te Amsterdamin puheenjohtajan mukaan on selvitettävä KVB-sääntöjen 1.1.1993 alkaen voimassa olleen version väliaikainen pätevyys ja se, voidaanko järjestelmä edelleen pitää voimassa tämän väliaikaisen pätevyyden perusteella ja mihin asti se on mahdollista. Kansallinen tuomioistuin päätti näistä syistä lykätä asian käsittelyä ja esitti yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1) Onko yritysten välinen sopimus tai sellainen yritysten muodostaman yhdistyksen päätös kilpailun sääntelemisestä, joka on tehty ennen asetuksen N:o 17/62 voimaantuloa ja joka on asetuksessa edellytetyllä tavalla ajoissa ilmoitettu komissiolle, edelleen väliaikaisesti pätevä ilmoitettuja yritysten välisiä yhteisjärjestelyjä koskevan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaisesti, jos komissio ei ole millään tavoin reagoinut ilmoitukseen?

2) Jos edelliseen kysymykseen vastataan myöntävästi, jatkuuko väliaikainen pätevyys toistaiseksi? Jos vastaus on kieltävä, mihin perustuu väliaikaisen pätevyyden päättyminen?

3) Koskeeko tämä väliaikainen pätevyys vain ensimmäisessä kysymyksessä tarkoitettua sopimusta tai päätöstä sellaisena kuin se on ilmoitettu vai koskeeko se myös myöhemmin tehtyjä sopimuksia ja päätöksiä, joilla yritysten välistä yhteisjärjestelyä jatketaan muutetussa muodossa, jos muutokset eivät yhteis-

markkinoiden toiminnan ja toteutumisen kannalta vahvista tai laajenna yhteisjärjestelyn vaikutuksia?"

Ensimmäinen ja toinen ennakkoratkaisukysymys

7 Ennakkoratkaisukysymyksen esittäneen tuomioistuimen ensimmäinen ja toinen kysymys, jotka on syytä käsitellä yhdessä, koskevat sitä, päättyykö ennen asetuksen N:o 17 voimaantuloa tehdyn, komissiolle asianmukaisesti ennen 1.11.1962 ilmoitetun yhteisjärjestelyn (jäljempänä vanha järjestely) väliaikainen pätevyys vain siinä tapauksessa, että komissio tekee siitä hyväksyvän tai hylkäävän päätöksen, ja onko väliaikainen pätevyys ajallisesti rajattua, jos tällaista päätöstä ei lainkaan ole.

8 Asetuksen N:o 17 5 artiklan 1 kohdan ensimmäisen virkkeen mukaan perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa tarkoitetut sopimukset, päätökset ja yhdenmukaistetut menettelytavat, jotka ovat olemassa asetuksen tullessa voimaan ja joiden osalta osapuolet hakevat 85 artiklan 3 kohdan soveltamista, on ilmoitettava komissiolle 1 päivään marraskuuta 1962 mennessä.

9 Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan komissiolle asianmukaisesti ennen 1.11.1962 ilmoitetut vanhat järjestelyt ovat väliaikaisesti päteviä niin kauan kuin komissio ei ole tehnyt päätöstä niiden osalta (ks. vastaavasti asia C-234/89, Delimitis, tuomio 28.2.1991, Kok. 1991, s. I-935, 48 kohta).

10 Väliaikainen pätevyys on perusteltua yhtäältä sopimusoikeudellisen oikeusvarmuuden ja toisaalta asianmukaisesti ilmoitetun vanhan järjestelyn osapuolten etujen turvaamisen vuoksi. Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 16 kohdassa todennut, yhteisjärjestelyn väliaikainen pätevyys ei voi päättyä vain siitä syystä, että vanhan järjestelyn ilmoittamisesta on kulunut aikaa ilman, että komissio olisi tehnyt siitä päätöstä.

11 Tästä seuraa, että komissiolle asianmukaisesti ilmoitetun vanhan järjestelyn väliaikainen pätevyys päättyy vasta silloin kun komissio on tehnyt järjestelyä koskevan päätöksen.

12 Kahteen ensimmäiseen kysymykseen on siis vastattava, että komissiolle ennen 1.11.1962 ilmoitetun vanhan järjestelyn väliaikainen pätevyys ei lakkaa ennen kuin komissio on tehnyt siitä hyväksyvän tai hylkäävän päätöksen.

Kolmas ennakkoratkaisukysymys

13 Kansallisen tuomioistuimen kolmas kysymys koskee sitä, jatkuuko komissiolle asianmukaisesti ilmoitetun vanhan järjestelyn väliaikainen pätevyys, vaikka yhteisjärjestelyn sisältöä on jälkeenpäin muutettu, kun muutokset eivät laajenna eivätkä vahvista yhteisjärjestelyn vaikutuksia.

14 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan asetuksen N:o 17 voimaantulon jälkeen tehdyt sopimukset, jotka ovat sisällöltään täsmälleen samat kuin aiemmin tehty ja asianmukaisesti ilmoitettu vakiosopimus, ovat samalla tavoin väliaikaisesti päteviä kuin tämä aikaisempi sopimus (ks. asia 1/70, Rochas, tuomio 30.6.1970, Kok. 1970,

s. 515). Yhteisöjen tuomioistuin on myös katsonut, että kun kysymys on yhteisjärjestelyjen rajoittavia vaikutuksia lieventävistä muutoksista, väliaikaisen pätevyyden epääminen rankaisisi sopimuspuolia silloin kun nämä ovat vapaaehtoisesti rajoittaneet järjestelyn soveltamisalaa, mikä puolestaan olisi yhteisön kilpailuoikeuden tarkoituksen vastaista ja vähentäisi sopimuspuolten halukkuutta lieventää sopimusehtojaan (ks. vastaavasti asia 106/79, Eldi Records, tuomio 20.3.1980, Kok. 1980, s. 1137, 16 kohta).

15 Edellä esitettyä kantaa voidaan kuitenkin soveltaa vain siinä tapauksessa, että vanhoihin sopimuksiin tehdyt muutokset lieventävät sopimusten rajoittavia vaikutuksia. Muutoksiin sisältyvä rajoitusten vähäinenkin vahvistaminen tai laajentaminen tai uusien rajoitusten lisääminen johtaa pääsääntöisesti aina väliaikaisesti päteväksi katsotun vanhan järjestelyn päättymiseen ja sellaisen uuden sopimuksen syntymiseen, joka ei voi olla väliaikaisesti pätevä. Millään oikeusvarmuuteen liittyvällä perusteella ei voida siis hyväksyä sitä, että vanhan järjestelyn sopimusosapuolet olisivat vapaita vahvistamaan yhteisjärjestelyn rajoittavia vaikutuksia.

16 Siinä tapauksessa, että vanhaa järjestelyä muutetaan lisäämällä siihen uusi erillinen rajoitus, jos rajoitus lisäksi on sellainen, ettei sillä puututa järjestelyn rakenteeseen (ks. tältä osin asia 56/65, Société Technique Minière, tuomio 30.6.1966, Kok. 1966, s. 337), vanhan järjestelyn, sellaisena kuin se oli ennen muutosta, väliaikaista pätevyyttä ei voida asettaa kyseenalaiseksi, sillä väliaikainen pätevyys voidaan evätä vain uuden rajoituksen osalta.

17 Kansallisen tuomioistuimen asiana on edellä esitettyjen huomioiden perusteella arvioida vanhaan järjestelyyn tehtyjen muutosten luonnetta ja vaikutuksia.

18 Kolmanteen kysymykseen on siis vastattava, että asianmukaisesti ilmoitettu vanha järjestely on väliaikaisesti pätevä vain siinä tapauksessa, että sopimuksen sisältö säilyy edelleen samana ja että, jos sopimukseen tehdään muutoksia, niillä ei vahvisteta tai laajenneta sopimuksen rajoittavia vaikutuksia.

Oikeudenkäyntikulut

19 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Alankomaiden ja Ranskan hallituksille ja Euroopan yhteisöjen komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto)

on ratkaissut Arrondissementsrechtbank te Amsterdamin 1.2.1996 tekemällään päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

1) Ennen 6 päivänä helmikuuta 1962 annetun neuvoston asetuksen N:o 17 (perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan ensimmäinen täytäntöönpanoasetus), sellaisena kuin se on muutettuna 3 päivänä heinäkuuta 1962 annetulla

neuvoston asetuksella N:o 59, voimaantuloa tehty ja ennen 1.11.1962 komissiolle ilmoitettu yritysten välinen yhteisjärjestely on väliaikaisesti pätevä siihen asti kunnes komissio on tehnyt järjestelystä hyväksyvän tai hylkäävän päätöksen.

2) Asianmukaisesti ilmoitettu, ennen asetuksen N:o 17, sellaisena kuin se on muutettuna asetuksella N:o 59, voimaantuloa tehty yhteisjärjestely voi olla väliaikaisesti pätevä vain siinä tapauksessa, että sopimuksen sisältö on edelleen sama tai että, jos sitä on muutettu, muutoksilla ei vahvisteta tai laajenneta sopimuksen rajoittavia vaikutuksia.

Moitinho de Almeida Sevón Gulmann

Edward Wathelet

Julistettiin Luxemburgissa 24 päivänä huhtikuuta 1997.

R. Grass

kirjaaja

J. C. Moitinho de Almeida

viidennen jaoston puheenjohtaja